

Despre plăcerea de a prezenta publicului cititor o carte

Vlad POHILĂ

În toată această „poveste”, cel mai mult contează să ai o carte (sau mai multe) care să-ți placă, să te fi impresionat lectura ei / lor. După aceasta, vine și dorința de a o / a prezenta sau recomanda și altora. Dar cum să o facem? se vor întreba unii, intrigăți de acest subiect. Destul de simplu, dar, oricum, cu ceva efort, le-am răspunde noi. Modalități există, dacă nu 1001, și nici 101, atunci cu certitudine – extrem de multe, de ordinea zecilor.

Drept dovadă, fără un efort deosebit, vom enumera câteva din acestea:

- a) împărtășind impresiile de lectură unui coleg, unui prieten – la telefon, la o întâlnire de serviciu, la o pauză de cafea etc.;
- b) scriind despre cartea ce se vrea prezentată pe pagina din contul personal de pe Facebook;
- c) pur și simplu, recomandând-o, sumar, unui cititor venit la bibliotecă, dar care ezită ce să aleagă ceva pentru lecturi curente;
- d) incluzând-o într-o revistă bibliografică, cu Noutăți editoriale sau cu Lecturi tematice ș.a. din cele pe care bibliotecarii sînt obligați să le alcătuiască, din cînd în cînd, pentru uzul cititorilor;
- e) în fine, scriind o consemnare, niște note (impresii) de lectură sau chiar o recenzie despre cartea sau cărțile cu pricina; așadar, redactînd o lucrare scrisă, cu scopul de a o da spre publicare unei reviste, poate – de a o citi la vreun post de radio – unde ai acces (și garanția că îți va lua în seamă efortul).

Indiscutabil, toate modalitățile sînt bune, cu impact, cu finalitate. Totuși, înclinăm să credem că ultima metodă sau modalitate [vezi poziția e)] este cea optimă. Poate de aceea că e și cea mai rezistentă – „și în timp, și în spațiu”, ca să zicem așa. Cuvîntul rostit (în cazul unei prezentări de carte la radio sau la TV) îți asigură o anumită audiență – pe o zi, pe o săptămîină, o lună, posibil și ceva mai mult. Cuvîntul tipărit, însă – prezentările făcute în presa periodică sau nonperiodică ale unor cărți – îți oferă o șansă de a intra într-un circuit al atenției publice pe durată de ani, decenii etc.

Totodată, modalitatea numită de noi la punctul e) al enumerării de mai sus și chiar dintr-o imagină listă mai lungă, este și cea mai dificilă. Nimic nu e ușor să scrii, dar să însăilezi o recenzie (ba chiar și o consemnare, o adnotare mai amplă, niște impresii de lectură) nu stă chiar în puterile oricui. Deși, să recunoaștem imediat – nu ne-am exprimat nici elegant, nici prea corect: în realitate, credem că, pînă la urmă, oricine ar scrie o prezentare / recenzie despre o carte ce l-a impresionat. Atîta doar că ar fi diferit efectul: unul ar scrie mai inspirat, mai mustos, altul – mai sec, mai rectiliniu; cineva ar scrie mai amănunțit, pe cînd altcineva ar face recenzarea mai concis și, posibil, mai superficial etc. Mult depinde și de inspirație, aceasta fiind, în ultimă instanță, expresia forței emoțiilor cu care ai citit cartea. Deși, poți risca mizînd exclusiv pe inspirație, tot sînd în așteptarea ei, de vreme ce un maestru ca Gustave Flaubert, autorul netrecătoarelor romane Doamna Bovary și Educația sentimentală, notă într-un jurnal: „Inspirația e o treabă bună, însă dacă nu vine, nu-ți rămîne decît să te apuci de lucru.” Așadar, nu putem uita că totul implică și muncă, efort, consum de energie. Și mai depinde de experiență: cine scrie așa ceva în premieră, mai curînd s-ar expune mai multor riscuri de a simplifica lucrurile, de a mai comite cîte o gafă; în timp ce o persoană cu ceva „practică”, „stagiu”, „vechime” în domeniu ar pune în mișcare mai multe resorturi pentru a compune o lucrare completă și perfect lizibilă.

În general, un bibliotecar trebuie să știe a scrie o prezentare, recte, și o recenzie a unei cărți, avînd în vedere faptul că este pus adeseori în situația de a se referi – prin viu grai sau, uneori, și în scris – la un volum sau altul, în fața cititorilor, a colegilor, a „comisiilor de atestare” etc. Ni s-a părut inspirată, în context, recenta inițiativă a direcției BM „B.P. Hasdeu” de a convoca directorii / șefii filialelor pentru a face public, adică în fața colegilor de breaslă, cîte o prezentare a unei din cărțile incluse în Concursul de lectură Bătălia cărților, ediția din anul curent a acestei originale competiții.

Nu există principii sau metode rigide pentru a scrie o recenzie foarte bună sau măcar bună. Oricum, e bine să se știe acest adevăr: o recenzie este ceva mai mult decît o compoziție școlară, dar și infinit mai puțin decît o cercetare savantă. Chit că o recenzie bună întrunește și unele valențe ale cercetării sau studiului științific. Doar faci o analiză, etalezi o opinie (poate și mai multe), se prea poate – intri și în polemici, îți asumi o anumită responsabilitate elogiînd autorul, subiectul, maniera narativă, felul cum sînt alcătuite versurile sau construcția unei scrieri dramatice. Am spus și nu ne retragem aserțiunea că nu sînt principii sau metode unice, cu „rețete” clar, exhaustiv formulate și, mai ales, cu repercusiuni imediate, obligatoriu benefice asupra celui care vrea să învețe a scrie o recenzie. Totodată, însă, orice domeniu al creației are și un suport teoretic; fapt ce poate fi confirmat de foștii și actualii studenți de la facultățile de jurnalism, de filologie sau de biblioteconomie. Noi ne refeream însă la dorința de a scrie ceva, nu la necesitatea sau obligativitatea de a

excela în profesie. Alta e că, pornind de la acest soi de amatorism, oricine poate atinge un nivel apreciabil de profesionalism, ba chiar – sînt cunoscute multe asemenea cazuri – poate ajunge și culmile măiestriei. Pîna atunci, însă, vă recomandăm să răsfoiți un manual de genurile presei, unde trebuie să fie și un capitol consacrat metodei de a elabora recenzia unei cărți. Vă mai recomandăm să parcurgeți și un editorial al nostru, Arta de a scrie pentru cititori (BiblioPolis, 2007, nr. 4) – persoana dornică de a ști mai multe și de a se perfecționa, cu certitudine, va găsi și în aceste lucrări ceva util, dacă nu pentru ziua de astăzi, poate pentru cea de mîine.

Niște reguli nescrise ne sugerează că cel mai simplu e să scrii despre cartea (cărțile) unui autor cunoscut. Cel mai ușor e să scrii recenzia unei cărți care ți-a plăcut, te-a impresionat adînc, puternic – din aceleași reguli nescrise „cetire”. Iar pentru garanția unei calități ireproșabile a lucrării scrise (recenzie, consemnare, note de lectură) e bine să urmărim o schemă. Această schemă aproape că e obligatorie, doar locul recomandărilor poate fi schimbat. Așadar, mai întîi e nevoie să găsim un titlu pentru scrierea noastră – nicio redacție nu are specialiști în acest domeniu, prin urmare, să nu lăsăm în seama lucrătorilor de la publicații sarcina de a vă găsi un titlu. Printre altele, în cazul recenziilor, titlul scrierii noastre poate fi chiar titlul cărții (cu posibile, mici, precizări), urmat de numele autorului, de exemplu: „20 de ani în Siberia”: amintiri din gulag, de Anița Nandriș-Cudla sau „Punct”: antologie de versuri de Aureliu Busuioc, sau „Vuietul munților”: roman de (scriitorul japonez) Yasunari Kawabata etc. Urmează descrierea bibliografică a cărții analizate – aceasta poate fi și în cuprinsul textului, și la subsolul primei pagini de recenzie. Deși nu e obligatorie, este binevenită o cît de succintă prezentare a autorului. Par a fi absolut necesare anumite referiri la conținutul cărții: specia literară (sau genul literar) a / al lucrării recenzate; ce subiect tratează autorul, în ce epocă are loc acțiunea, cum se prezintă principalele personaje etc. În cazul unui roman voluminos, care poate „speria” eventualul (tînăr) cititor, e bine să facem mențiunea că scrierea se împarte în capitole, subcapitole, compartimente tematice ș.a.m.d. (chiar dacă astea nu sînt numerotate, ci-s mai mult convenționale).

O șansă în plus de a atrage cititorii cărții pe care o recomandați e să spuneți, în cîteva fraze, prin ce se deosebește această carte de altele de același autor, din aceeași specie literară, printre lucrările cu același subiect etc. Aici, dar poate acolo unde ne referim la subiect, stil etc., am face bine să ne ilustrăm opinia printr-un citat edificator (mai captivant, mai reprezentativ pentru autor, poate mai incitant pentru tinerii cititori care adeseori se plictisesc prea repede, fără a intra în esența lucrurilor, alias a cărților). Nu vom uita – mai spre sfîrșitul recenziei – să spunem cîteva cuvinte (de obicei, bune) și despre felul cum este ilustrată; numele pictorului, cel al designerului, ca și cel al traducătorului (în cazul că recenzăm o talmăcire) – acestea trebuie neapărat amintite – și din rațiuni de informare, dar și din rațiuni etice. Tot aici, ar fi binevenit un citat despre carte (sau despre creația autorului), aparținînd unei autorități în domeniu: critic literar, scriitor, traducător etc. În finalul absolut al recenziei vom formula o impresie generală, succintă, despre carte, însoțită de un îndemn pentru eventualii cititori. Convingeți-i să citească și ei acest volum, că nu vor regreta că au consumat timp și energie, dimpotrivă, vor avea de învățat cîte ceva; că lectura le va procura o reală satisfacție estetică (morală, cognitivă etc.). Suplimentar, am putea adăuga niște cuvinte de mulțumire persoanei care v-a recomandat sau v-a ajutat să găsiți cartea recenzată.

Vom menționa că specia recenziei a fost cultivată de cei mai mulți scriitori clasici, fiind și astăzi una agreată nu numai de criticii literari, dar și de poeți, prozatori, dramaturgi și poate, mai ales, de esești. Recenziile i-au înălțat pe unii scriitori, de la debut spre maturitate: a se vedea, în acest sens, „cazul Ion Druță”, binecuvîntat la primele nuvele de către maestrul poeziei și al traducerii Igor Crețu. O prefață a lui Andrei Lupan, „transformată” dintr-o recenzie, a scos din anonim și din posibilă pieire Piața Diolei, cartea de debut a Leonidei Lari; altă scriere similară, de Aureliu Busuioc, îi servește și astăzi drept carte de vizită altei poete basarabene, chit că s-a stabilit mai de mult la Paris – Lorina Bălțeanu. Aruncînd o privire retrospectivă, să ne amintim că o succintă, dar călduroasă (și obiectivă) consemnare sau recomandare (așadar, tot un fel de recenzie!) a lui Iosif Vulcan, în revista Familia, din 1866, a consfințit debutul lui Eminescu în marea poezie, la fel cum un articol al lui Titu Maiorescu, scris peste niciun deceniu după I. Vulcan, avea să anunțe afirmarea plenară a Luceafărului. Dimpotrivă, unele recenzii au încetinit sau au blocat chiar mersul în literatură al unor grafomani sau pasișatori (cu regret, nici pe departe a tuturor!). Din recenzii (suplimentate, desigur, de o titanică muncă de cercetare, inclusiv la arhivele din Biblioteca Academiei Române) s-a născut magistrala Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent de G. Călinescu (prima ediție, 1941). Mihai Cimpoi pare să fi parcurs un traseu similar la elaborarea unei replici „zonale” a capodoperei călinesciene – O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia, cu mai multe ediții în ultimele două decenii. Între acești doi faimoși istorici și critici literari (G. Călinescu, M. Cimpoi), am putea evoca încă vreo zece nume de maeștri români ai spiritului critic în literatură. Am face-o pentru a afirma, fără teamă de aproximații sau de erori, că de

foarte multe ori, dacă nu întotdeauna, recenziile și speciile îngemănate sînt cele care „reglementează” procesul literar. Iar prin aceasta ele devin și niște furnizori de cărți solicitate acum sau care vor fi căutate într-un viitor apropiat de utilizatorii bibliotecilor noastre. Niște furnizori generoși, dar și obiectivi, poate incisivi uneori, dar demni de încredere.

Nu e deloc neglijabil faptul că și în sfera bibliotecară avem nume notorii ale unor autori de recenzii ce pot fi considerate fără rezerve niște scrieri-model: Ion Madan, Alexe Rău, Ion Șpac, Lidia Kulikovski, Claudia Slutu-Grama (inclusiv despre poezie), Silvia Ghinculov (preponderent despre cărți din domeniul economiei) ș.a. Ar fi de spus un cuvînt aparte despre cadrele didactice universitare din domeniul bibliologiei, cu lucrări solide, ca cele elaborate de Nelly Țurcan, Natalia Goian, Natalia Cheradi, Mariana Harjevschi, Vera Osoianu ș.a. Diferite ca abordare – după cum le dictează experiența și gradul de implicare – fiecare din aceste autoare lasă impresia că le stă în putere elucidarea oricărui subiect din tot mai vastul domeniu al bibliologiei. Și dînsa din cohorta profesorilor de biblioteconomie, dna dr. conf. univ. L. Kulikovski oferă, într-un impresionant flux continuu, modele de recenzii la cărțile de specialitate, devenind în bibliologie un analist fără prea mulți concurenți – și nu ne referim numai la Chișinău, dar și la București, Iași, Cluj-Napoca, Baia Mare, Timișoara... Autoarea noastră știe a conferi prestație nu numai subiectelor considerate majore în bibliologie, dar și unor teme aparent minore, căci are acest dar rarisim: de a aborda, a analiza și a elucidă cele mai surprinzătoare fațete ale activității bibliotecare și ale bibliografiei în ansamblu. Acest aspect al calității de cercetătoare și de autoare a Lidiei Kulikovski iese în evidență cu deosebire în ultimii ani, deși, credem, „totul a început mai de mult”, probabil de la teza de doctor, în care aborda un subiect cu totul insolit pe atunci, prin anul 2000: bibliotecile în serviciul persoanelor dezavantajate. Citesc întotdeauna cu plăcere analizele de cărți făcute de dl Ion Șpac – „așezate”, elaborate „gospodărește”, conform unor rigori clasice. Un cuvînt aparte merită a fi spus despre colegul nostru Valeriu Rață, cel care la BiblioPolis, dar și la tot mai multe alte publicații, apare în cîteva ipostaze: de cronicar al vieții culturale, de poet, dar și de recenzent. Mi-a fost dat să aud personal sincere mulțumiri exprimate lui Valeriu de la autori ale căror scrieri dînsul le-a analizat cu inspirație și profunzime, indiferent că autorul e de la Chișinău sau de la București, Arad, Botoșani sau Iași; indiferent că autorii abordează subiecte mai familiare sau cu totul insolite.

Încercați și Dvs. să scrieți recenzii, cronici de carte, impresii de lectură, pentru a le încredința revistei noastre, BiblioPolis, sau altor publicații ce vă stau la îndemînă. Astăzi veți scrie o recenzie, iar mâine veți dori să scrieți încă una, apoi încă și încă... Nu e simplu, dar e plăcut. E o sursă de bucurie, pentru Dvs., dar și pentru alții: autori, cititori, colegi, prieteni. De ce nu am profita (și) de această șansă pentru a ne face existența mai luminoasă?